

Türk Halk Müziğinde Bir Tür Olan Gurbet Havasının İncelenmesi

Investigation of Gurbet Havası, a Genre in Turkish Folk Music

Nazım Aladağ^{1*}
Sertan Demir²

¹ Sakarya Üniversitesi, Devlet Konservatuvarı, Sosyal Bilimler Enstitüsü Müzik Bilimleri, Sakarya, Türkiye, nazimaladag@gmail.com

² Sakarya Üniversitesi, Devlet Konservatuvarı, Ses Eğitimi Bölümü, Sakarya, Türkiye
sdemir@sakarya.edu.tr

*Sorumlu Yazar/Corresponding Author

Öz: Gurbet havası, Türk halk müziğinin önemli bir türüdür ve özellikle Teke yöresinde kendine özgü bir şekilde icra edilmektedir. Bu müzik türü, Teke yöresinin zengin müzik kültürünü ve insanların tanık olduğu tarihi olayları, acıları, kahramanlıkları, gurbetliği ve özlemleri en saf haliyle yansıtmaktadır. Gurbet havaları, uzun hava formunda olup; sözleriyle birlikte dinleyicisine derin duygular yaşatan özel bir halk ürünüdür. Halk müziğinde önemli bir yere sahip olan gurbet havalarının müzikal özelliklerine odaklanan bu çalışmada, konuyu desteklemek ve daha geniş bir bakış açısı sunabilmek adına; gurbet havası özelinde yapılmış sınıflandırmaları, etimolojisi, tarihi, icra edildiği coğrafya ve kültür sahası hakkında bilgiler sunulmuştur. Ayrıca bu türün müzikal özelliklerini daha iyi anlayabilmek için, mahalli icracılara ve gurbet havalarına eşlik eden çalgılara da odaklanılmıştır. Araştırma betimsel bir araştırma olarak tasarlanmıştır. Veri toplama teknikleri olarak gözlem, görüşme ve doküman analizi yöntemleri kullanılmıştır. Ayrıca gurbet havası türündeki eserler incelenerek müzikal analizleri yapılmıştır. Bu çalışma giriş, bulgular ve sonuç olmak üzere üç bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde sınıflandırma çalışmalarında bahsedilmiş olup ardından çalışmanın metodolojisi verilmiştir. Bulgular bölümünde problem cümlelerine bağlı olarak, çalışma süresince elde edilen veriler sunulmuştur. Sonuç bölümünde ise bu veriler analiz edilerek sonuçlandırılmıştır. Yapılan araştırma ile gurbet havası türüne dair derinlemesine bir inceleme sunarak Türk halk müziği geleneği içindeki önemini ve yerini açığa çıkarmayı hedeflenmektedir. Teke yöresine özgü Gurbet Havalarının araştırılması ve kaydedilmesi, yöre kültürünün önemli bir parçası olan bu müziğin gelecek nesillere aktarılması ve kültürel mirasın korunması önem arz etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Gurbet Havası, Uzun Hava, Teke Yöresi, Türk Halk Müziği

Abstract: The Gurbet havası is an important genre of Turkish folk music, particularly performed in a unique way in the Teke region. This music genre reflects the rich musical culture of the Teke region and the historical events, pains, heroism, longing, and homesickness experienced by the people in their purest form. Gurbet havası is a special folk product that deeply touches the listener with its long melody and lyrics. This study focuses on the musical characteristics of gurbet havası, which holds an important place in Turkish folk music. To support the topic and provide a broader perspective, information is provided on the classifications, etymology, history, geography, and cultural aspects of gurbet havası. Additionally, the study focuses on local performers and instruments that accompany gurbet havası to better understand its musical features. The research was designed as a descriptive study. The data collection techniques used were observation, interviews, and document analysis. In addition, works of the genre 'gurbet havası' were examined and their musical analyses were conducted. The introduction section begins with a brief discussion of 'gurbet havası', followed by a description of the methodology used in the study. This study consists of three sections: introduction, findings, and conclusion. The results section presents the data obtained during the study, which is dependent on problematic sentences. The data was analysed in the conclusion section. The aim of this research is to provide an in-depth examination of the folk song genre and to reveal its importance and place within the tradition of Turkish folk music. Researching and recording the Gurbet Havalar specific to the Teke region is important for preserving the cultural heritage and passing down this music, which is an important part of the region's culture, to future generations.

Keywords: Gurbet Havası, Uzun Hava, Teke Region, Turkish Folk Music

Geliş Tarihi/Received: 16.03.2024
Kabul Tarihi/Accepted: 05.04.2024
Yayımlanma Tarihi/ Available Online:
05.04.2024

Extended abstract

Turkish folk music continues to exist with its unique character and richness in almost every corner of Anatolia. Teke Region is also a prominent region with its musical features. Located in the west of Türkiye, Teke Region is a geographical region that is particularly situated in the Aegean Region. Teke Region is also a prominent region with its musical features. The music performed in this region also constitutes an important part of Turkish folk music. The name Teke Region was acquired when the Anatolian Seljuks took over these lands and the Teke tribe settled in this area. This region is also referred to as 'Teke Province' or 'Tekeli' (Yıldız and Kazan, 2009: 1692). During the Ottoman period, Teke Sanjak or Teke Province covered the settlements of Antalya central district, Finike, Kaş, Kalkanlı, Gömbe, Elmalı, Kızılkaya, Kocçaliler and Karahisar-ı Teke. Currently, it encompasses the region that is entirely within Burdur and surrounded by Fethiye-Ortaca (Muğla), Acıpayam-Kızılhisar-Honaz (Denizli), Dinar-Başmakçı (Afyon), Yalvaç-Şarkikaraağaç (Isparta), Cevizli-Akseki-Manavgat-Alanya (Antalya) (Çine, 1989: 94). Although it is generally considered to be rich in literary terms, it is noteworthy that the same variety is not shown in the melodic series used in foreign havas. The reason for this is believed to be the minimal interaction of the local population with different communities until the last century. The limited interaction of the Teke Region with the outside world is due to the restricted transportation facilities. This region has been isolated from the outside world for a long time due to geographical isolation. Various instruments such as sipsi, kaval, zurna, kabak kemane, bağlama, and üç telli cura are used in the performance of local melodies. Different techniques, such as playing with a plectrum, as well as using the techniques of 'Pençe' and 'Dövme' (finger tapping), are widely preferred, especially among the techniques used for playing the bağlama (Yıldırım, 2008:14). Gurbet Havaları are melodies in uzun havas form and are performed in a free style. The artists trained in the region aim to maintain the musical structure of the Teke region with the master-apprentice relationship by transferring the traditional music understanding to younger generations (Yıldırım, 2008:14). Recently, people who have travelled to other regions for reasons such as trade or military travel have broken this cultural isolation and carried some cultural elements to the Teke region. However, with the developing technological and social opportunities, there are changes in the lyrics, melodies and accompanying instruments of the region and in parallel to this, in the expatriate havas. For example, it is seen that electronic pianos, which have been widely used recently, accompany these uzun havas in the Teke region. In addition to its focal point, the study also analyses such changes and aims to contribute to the interpretation of the evolution of this culture.

The music of the Teke Region generally has unique and characteristic features. This music has a rich tradition that includes both instrumental and vocal elements. Gurbet havas, which have a very important place in the folklore of Teke region, intensively deal with the themes of events, mourning, joy, separation and heroism in the lives of the people living in the region (Yıldırım, 2008: 19). Being an important folk product of this region, expatriate havas appear as a type of uzun havas that naturally conveys the musical tradition of the region. Gurbet Havaları, which is an important tool in transferring such events from generation to generation, is a bridge that transfers the feelings and thoughts of the people of Teke region to future generations. Although the names of the minstrels have been forgotten, the inhabitants of the region endeavour to keep their cultural identity and traditions alive together with the expatriate havas. With the development of technology and the increase in communication opportunities, there is an interaction between cultures. This situation may cause the loss of original structures. It is important to research and record the Gurbet Havas specific to the Teke region, to transfer this music, which is an important part of the local culture, to future generations and to protect cultural heritage.

While talking about gurbet havas, a type of uzun havas, the concept of genre in Turkish folk music also needed to be mentioned. The concept of genre, which is discussed in many studies in Turkish Folk Music, is explained as a group that is similar in terms of musical structure consisting of rhythm and melody and performance style consisting of instrumental, spoken word and dialect features (Demir, 2013: 71). In

Turkish folk music genre classification studies, Gurbet Havası has always been attributed a genre characteristic and evaluated as a sub-genre under the basic genre of Turkish folk music (İmren, 2020: 21). Gurbet Havası stands out as a unique part of the Turkish musical tradition and is positioned at a special point with its emotional depth and melodic structure. An example of the uzun havas observed almost everywhere in Anatolia, gurbet havas attract attention with their unique motifs. The vocal line, instrumental elements or formal structure it uses may be compatible with the general melodic structure of Turkish folk music, but the style in the processing of this structure distinguishes it from other uzun havasgenres. (İmren, 2020: 13).

In this study, gurbet havas are analysed from a broad perspective. In the findings section, firstly, some studies that classify gurbet havas with different criteria are mentioned. Then, the etymology of the terms "Gurbet" and "Hava" are mentioned, some findings on why this uzun havas type is called "Gurbet havası" in the region are shared and some definitions explaining this type are mentioned. In the next heading, the cultural area of Teke region, which is the creation area of Gurbet havası, is introduced and explanations are made about the history and musical culture of the region. After mentioning the instruments accompanying the gurbet havu, which are thought to be closely related to the focal point of the study, the findings section was concluded by mentioning the musical features seen in the gurbet havas. All the findings obtained were analysed and shared in the conclusion section.

1. Giriş

Türk Halk Müziği'nin zengin ve çeşitli repertuarı içerisinde, gurbet havaları belirli bir alt tür olarak tanımlanmaktadır. Bu tür, Türk halk müziği repertuarının önemli bir parçası olup, yapılan çalışmalarda özel bir sınıflandırmaya tabi tutulmuştur. Akademik literatürde, Türk halk müziği içerisinde gurbet havalarını özgün bir tür olarak tanımlayan ve sınıflandıran çeşitli çalışmalar bulunmaktadır. Bu sınıflandırma çalışmaları, gurbet havalarını diğer Türk halk müziği formlarından ayıran özellikleri vurgulamakta ve bu müzik türünün kültürel, yapısal ve coğrafi bağlamlarını anlamada faydalı bir çerçeve sunmaktadır.

Sertan Demir (2013: 72-73), Türk Halk Müziği türler sınıflandırmasında gurbet havasına “usulsüz türler” başlığı altında yer vermiştir.

Tablo 1

Sertan Demir'in Türk Halk Müziği Türler Sınıflandırması

Usullü Türler	Usulsüz Türler	Karma Türler	
1. Halay	Barak Havası	Ayağı Usulsüz Devamında	Ayağı Usullü Devamında
2. Zeybek	2. Bozlak Havası	Usullü Türler	Usulsüz Türler
3. Deyiş-Semah	3. Gurbet Havası	1. Müstezat Havası	1. Hoyrat Havası
4. Konya Yöresi	4. Yol Havası		2. Maya Havası
5. Silifke Yöresi	5. Gazel Havası		
	6. Ela Gözlü Havası		
	7. Arguvan Havası		
	8. Çamşılı Havası		

Kaynak: (Demir, 2013: 72-73).

Onur Akdoğdu (2003) ise “Geleneksel Halk Müziğinde Türler” başlığı altında gurbet havalarına yer vermektedir.

Tablo 2

Onur Akdoğdu'nun Türk halk müziği tür sınıflandırması

1.Genel olarak Türkü	2.Müstezad
a) Karadeniz türküsü	3.Zeybek
b) Teke Zortlatması	4.Maya
c) Konya türküsü	5.Bozlak
d) Rumeli türküsü	6.Gurbet
e) Azerî türkü	7.Barak
	8.Hoyrat
	9.Dîvan
	10.Güvende Takımı
	11.Barana Takımı
	12.Müzikli Öykü

Kaynak: (Akdoğdu, 2003).

Demir'in aktarımına göre Savaş Ekici, gurbet havalarını "Serbest ritimli olanlar" başlığı altında değerlendirmiştir.

Tablo 3

Savaş Ekici'nin Türk Halk Müziği Türleri Sınıflandırması

Usullü Olanlar	Serbest Ritimli Olanlar
1. Halay ve Bar havaları	1. Bozlak Havaları
2. Teke havaları	2. Barak Havaları
3. Semah ve deyişler	3. Hoyratlar
4. Konya yöresi	4. Gazeller
5. Yozgat- Kayseri yöresi	5. Harput Yöresi
6. Ankara yöresi	6. Eğin Yöresi
7. Silifke, Mut yöresi	7. Arguvan ve Çamşılı Yöresi
8. Zeybek havaları	8. Gurbet Havaları
9. Karadeniz havaları	9. Yol Havaları
10. Karşılama havaları	10. Erzurum Yöresi
11. Tokat-Ordu Yöresi	

Kaynak: (Ekici'den akt. Demir, 2011, s.44).

Atınç Emnalar'ın Türk Halk Müziği sınıflandırma çalışmasında gurbet havası, "Genel Olarak Serbest Ritimli (usulsüz) Olanlar (Uzun Havalar)" başlığı altında verilmiştir.

Tablo 4*Atınç Emnalar'ın Türk Halk Müziği Türleri Sınıflandırması*

GELENEKSEL TÜRK HALK MÜZİĞİ		
Dünyasal THM		İnançsal THM (Tasavvufi Halk Müziği)
Genel Olarak Ritimli (Usullü) olanlar	Genel Olarak Serbest Ritimli (usulsüz) Olanlar (Uzun Havalar)	1. İlahailer Nefesler Savtlar Gülbanglar 2. Kalenderiler 3. Semahlar 4. Ali Mevlidi
1. Türküler Azeri Türküler Karadeniz Türküleri Konya Türküleri Rumeli Türküleri Teke Yöresi Türküleri (Teke Zortlatmaları) Yozgat Türküleri 2. Barana Havaları 3. Güvende Takımı 4. Müzikli Öyküler 5. Zeybekler	1. Arguvan Havaları 2. Baraklar 3. Bozlaklar 4. Divanlar 5. Gurbet Havaları 6. Hoyratlar 7. Mayalar 8. Müstezatlar 9. Yol Havaları	

Kaynak: (Emnalar, 1998: 240).

İncelenen Türk Halk Müziği türlerinin sınıflandırılması çalışmalarında, gurbet havası genellikle bir tür olarak kabul edilmiş ve Türk halk müziğinin ana türleri altında alt bir kategori olarak değerlendirilmiştir. Akdoğu, gurbet havalarını “Geleneksel Halk Müziğinde Türler” başlığı altında sınıflandırmıştır. Emnalar ise sınıflandırmasında gurbet havasını “Genel Olarak Serbest Ritimli (usulsüz) Olanlar (Uzun Havalar)” kategorisi altında yer almıştır. Demir’in aktarımına göre Ekici, sınıflandırmasında gurbet havasını “Serbest Ritimli Olanlar” başlığı altında sınıflandırmıştır. Demir'in sınıflandırmasında da gurbet havasına “Usulsüz Türler” başlığı altında yer vermiştir.

Bu çalışma giriş, bulgular ve sonuç olmak üzere üç bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde sınıflandırma çalışmalarında Gurbet havalarına tür vasfı yükleyen Türk halk müziği sınıflandırma çalışmalarından bahsedilmiş olup ardından çalışmanın metodolojisi verilmiştir. Bulgular bölümünde problem cümlelerine bağlı olarak, çalışma süresince elde edilen veriler sunulmuştur. Sonuç bölümünde ise bu veriler analiz edilerek sonuçlandırılmıştır.

Araştırmanın problem cümlesi; “Türk Halk Müziğinde Bir Tür Olan Gurbet Havalarının müzikal özellikleri nelerdir?” sorusu üzerine kurulu olup, alt problemleri şu şekilde sıralanmaktadır:

1. Gurbet havasının etimolojisi ve kökeni nereden gelmektedir?
2. Gurbet havalarda kullanılan çalgılar nelerdir?
3. Gurbet havası hangi coğrafyalarda icra edilmektedir?
4. Gurbet havasının mahalli icracıları kimlerdir?

Çalışmanın genel amacı, Türk Halk Müziği içinde önemli bir yere sahip olan Gurbet Havası türünü, “Türk halk müziğinde bir tür olan gurbet havasının müzikal özellikleri nelerdir?” sorusuna odaklanarak, bu uzun hava türünü ayrıntılı bir şekilde incelemek ve anlamaktır. Bu bağlamda belirlenen diğer amaçlar şunlardır:

- Gurbet havasının etimolojik kökenlerini ve Türk Halk Müziği içindeki önemini ayrıntılı bir şekilde incelemek.
- Gurbet Havasının melodik, ritmik ve yapısal özellikleri üzerinden müzikal yapısını analiz etmek ve çözümlenmek.
- Gurbet havalarında yaygın olarak kullanılan çalgıları tanımlamak ve bu çalgıların türdeki işlevlerini değerlendirmek.
- Gurbet Havasının icra edildiği coğrafi bölgeleri ve bu bölgelerin müziğe etkisini incelemek.
- Gurbet Havası türünü seslendiren önemli icracıları tanımlamak ve bu icracıların türün gelişimine olan katkılarını derinlemesine değerlendirmek.

Bu çalışma, Türk Halk Müziği'nin özel bir türü olan Gurbet Havasının kökenlerini, müzikal yapısını, kullanılan çalgıları, coğrafi ve kültürel yayılımı, icracıları ve katkılarını ayrıntılı bir şekilde inceleyerek, türün Türk müzik geleneği içindeki önemini ve yerini açığa çıkarmayı hedeflemektedir. Türk Halk Müziği'nin zengin mirası içinde özel bir yere sahip olan Gurbet Havası, kültürel, duygusal ve müzikal anlamda önemli bir türe işaret etmektedir. Bu çalışma, Gurbet Havası türünün derinlemesine incelenmesiyle bir dizi öneme sahiptir.

- Gurbet havalarının incelenmesi, Türk Halk Müziği mirasının korunmasına ve gelecek kuşaklara aktarılmasına katkıda bulunması.
- Gurbet havasının müzikal özelliklerinin incelenmesi, Türk Halk Müziği'nin zenginliği içindeki çeşitliliği daha iyi anlaşılması ve bu müzikal türün diğer formlarıyla ilişkisini değerlendirilmesinin sağlanması.
- Bu çalışma, Türk Halk Müziği araştırmaları alanında Gurbet havası türüne dair kapsamlı bir kaynak oluşturmayı ve gelecekte yapılacak araştırmalar için bir kaynak olması konularında önem arz etmektedir.

Bu bağlamda, Gurbet Havasının Türk Halk Müziği içindeki önemi ve etkileri üzerine yapılan bu çalışma, kültürel mirasın korunması, müzikal çeşitliliğin anlaşılması, bilimsel literatüre katkı sağlaması ve toplumsal-sanatsal değerlerin anlaşılması açısından büyük bir öneme sahiptir.

Bu çalışma doküman analizi ve görüşme yöntemleri kullanılmış betimsel bir nitel araştırmadır. Türk Halk Müziği'nin Teke Yöresinde özel bir tür olan Gurbet Havasının incelenmesi amacıyla gerçekleştirilen araştırmayı içermektedir. Bu araştırmada, çeşitli yöntemler ve kaynaklar kullanılmıştır. Teke Yöresine ait müzikle ilgili dokümanlar, derlemeler, akademik makaleler ve önceki çalışmalar taranmıştır. Bu çalışma, Gurbet Havalarının geçmişe dayanan kökenleri, müzikal özellikleri, icra tarzları ve coğrafi yayılımı gibi konularda literatür taraması yapmıştır. Bu veriler, araştırmanın temelini oluşturmuştur. Bu çalışmada Türkiye Radyo Televizyon Kurumu (TRT), Türk Halk Müziği sanatçılarından Uğur Önür ve Ferhat Erdem ile konu hakkında kişisel görüşmeler yapılmıştır. Bu görüşmelerde, çalışmanın ana problemi ve problem cümleleri ile alakalı sorular yöneltilmiş ve Gurbet Havaları konuları ele alınmıştır. Bu betimsel nitel çalışma, yerel sanatçıların görüşlerini ve deneyimlerini ortaya koymak amacıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırma TRT Türk halk müziği repertuarında yer alan 54 adet türkü ile sınırlandırılmıştır.

2. Bulgular

2.1. Gurbet havası sınıflandırmaları

Gurbet havaları, farklı araştırmacılar tarafından yapılan çalışmalarda, Türk halk müziği içerisinde bulunan uzun havalar başlığı altında değerlendirilmiştir. Gurbet havaları üzerine çalışan araştırmacılar zaman zaman bu türleri sınıflandırarak açıklama yoluna gitmişlerdir. Ancak yapılan sınıflandırmalar, bu

havaların Türk halk müziğindeki diğer uzun havalardan farklı konumunu belirlemek ve türün özelliklerini ortaya çıkarmak amacı taşımamaktadır. Bunun yerine, gurbet havasını ayrı bir tür olarak öngören bir öncülle hareket ederek, onları konu, kullanılan yöresel ağız ya da müzik cümleleri gibi farklı kriterlerle sınıflandırmışlardır (İmren, 2020: 39).

Salih Urhan hazırladığı “Burası Satırlar Nahiyesi” adlı kitabında gurbet havalarını şu şekilde sınıflandırmaktadır:

“Gurbet Havları (Uzun Havalalar)

1. *Ali Bey (Ali de Beyim taş başında oturur)*
2. *Ali Bey (Balık boğazında vardır bir düğün)*
3. *Ali Bey (Akşamlarda olur demir de kapılar kitlenir)*
4. *Güllük Dağı*
5. *Tekeli Oğlu*
6. *Yol Havası*
7. *Avşar Beyleri*
8. *Nice Güzelleri Kara Toprak Gizliyor*
9. *Çingir Çingir Öterde Yaylanın Taşı*
10. *Sürmelim” (Urhan, 2006’dan akt. İmren, 2020: 39)*

Urhan, bir başka tasnifinde ise gurbet havalarını ses genişliklerine göre ayırdığını ifade etmektedir.

Tablo 5

Salih Urhan’ın Gurbet Havası Sınıflandırması

Beş ses içinde çalınıp söylenen, meyanda ise oktava çıkan gurbetler	Bir oktav içinde icra edilenler	İnici karakterde olup bir oktav içinde seyredenler	Oktavi aşarak on ses içinde icra edilen gurbetler
Ali Bey Ümmü Ya Da Geceleri Nice Güzelleri	Eğlen Durnam Akşamlar Da Oldu Dolan Da Gel Sevdiğim Burdur Dağını Tekelioğlu	Çıktım Gurbet Ele Geri Gelinmez Çingir Çingir Öter Yaylanın Taşı Güllük Dağı	. Avşar Beyleri . Sürmelim

Kaynak: (Urhan’dan akt. İmren, 2020: 40).

Bir başka sınıflandırma çalışmasını ise Ahmet Turgut yapmıştır. Turgut çalışmasında ayak ile ağız ifadesini eş anlamlı olarak kullanmaktadır.

Tablo 6

Ahmet Turgut'un gurbet havası sınıflandırması

Ağızlar	Ağıtlar
Tefenni Ağzı (Ayağı)	Ümmü
Kozağaç Ağzı (Ayağı)	Geceleri Kalkar Kalkar Ağlarım
Gravgaz Ağzı (Ayağı)	Güllük Dağı (Beydağı)
Taş Kesiği (Sürmeli) Ağzı (Ayağı)	Avşar Beyleri
Acıpayam Ağzı (Ayağı)	

Kaynak: (Turgut'tan akt. İmren, 2020: 40-41).

Tanış ise çalışmasına, "Gurbet Havalarını karakter bakımından aynı görülmeyle beraber, dizileri bakımından şöyle sıralayabiliriz" notunu düşerek şu sınıflandırmayı yapmıştır:

1. Ali Bey
2. Güllük Dağı
3. Sürmelim
4. Gurbet
5. Yol Havası
6. Haydülen
7. Ümmü (Tanış, 1974'ten akt. İmren, 2020: 41).

Hamit Çine ise gurbet havalarını ikiye ayırmaktadır:

Gurbet Havası yorumları ikiye ayrılır. Birincisi Taşkesiği Ağzı dediğimiz yorumdur. Taşkesiği, Korkuteli dolaylarında bir yayla bir yayla ve yerleşim yeridir. Bura ağzı ile gurbet havaları pes seslerden başlayarak dik seslere doğru seyrederek ve karar sesine yaklaştıkça pesleşir ve başladığı yerde karar kılar. (Eylen Durnam Eylen ve Damlamasın Sarı Çamdan Gatıran gibi). Diğer yorum ise birincisinin tam tersine dik seslerden başlayıp, pes seslere doğru seyrederek ve öyle karar verir. (Dolan Gel Sevdiğim Burdur Dağını ve Güllük Dağı gibi) (Çine'den akt. İmren, 2020: 41).

Küçükçelebi, gurbet havaları üzerine yazdığı çalışmalarında bu havalara özgü farklı ezgilere dayanarak sınıflandırma yapmıştır. Bu sınıflandırmalarında Avşar Beyleri, Yol Havası, Ali Bey, Haydülen veya Tekelioğlu, Çingir çingir, Taş Kesiği ve Güllük Dağı, Yol Havası, Ümmü Havası, Kerem Havası, Garip (Karip-Kerip) Havası gibi isimlerle gurbet havalarını tanımlamıştır (Coşkun, 1984., Küçükçelebi, 2002'den akt. İmren, 2020: 42).

Gurbet havası sınıflandırma çalışmaları incelendiğinde sözel bağlamın belirleyici olduğu görülmektedir. Bunun yanında yerel ağız ve ses genişliğini ölçüt olarak kullanan sınıflandırmalar da mevcuttur.

2.2. Gurbet ve hava terimleri üzerine bir inceleme

Türk Dil Kurumu (TDK) güncel Türkçe sözlükte "doğup yaşanılmış olan yerden uzak yer; gurbetlik" (sozluk.gov.tr) olarak tanımlanan gurbet kelimesi, "Arapça günbatımı, batı anlamına gelen 'grb' kökünden gelen 'gurbat' vatandan ayrı ve uzak olma, yabancı ülkede olma, sürgün sözcüğünden alıntıdır" (etimolojiturkce.com). Yine bağlı olunan toprağa uzak olma haline vurgu yapan başka bir tanımlamada ise "memleketinden uzak olma, vatanından ayrı yaşama hâlinin verdiği duygu, gariplik, yabancılık" olarak tanımlanmıştır (www.lugatim.com).

Türk halk müziğinde sıkça karşılaşılan gurbet kavramı, genellikle türkülerde önemli bir tema olarak işlenmektedir. Gurbet; aidiyet duygusunun güçlü olması, köken topraklarından uzakta olunması, geride bırakılanlara duyulan özlem, gidilen yerdeki zorluklar ve yabancılık duygularını barındırmaktadır. Bu duygular, Türk halk müziği eserlerinde derin izler bırakarak türkü sözlerine ve melodilere yansımaktadır. Gurbet kavramı, gurbet havalarında da sıklıkla işlenmektedir. İkinci (1995) çalışmasında gurbetin, ayrılığın ana temayı oluşturduğunu, sıra, ana, baba, kardeş ve yâre duyulan hasreti ifade ettiğini ifade etmektedir.

Hava terimi ise Türk halk müziği terminolojisinde sıkça kullanılan bir terimdir. TDK'ye göre birincil anlamı "Hava yuvarını oluşturan, bütün canlıların solunumuna yarayan, renksiz, kokusuz, akışkan gaz karışımı." (<https://sozluk.gov.tr>) olarak tanımlanan "hava"nın Türk halk müziği terminolojisinde kullanım alanı "türkü"den çok da farklı değildir. Hatta eşit sıklıkta karşılaşılan bu iki unsur bazen birbirleri yerine kullanılmaktadır (Özer, 2020: 97).

"Hava", halk müziğinin kapsayıcı bir terimidir. Halk, müzikal üretimlerini net bir biçimde ayırmak yerine bu müziksel eserleri genel bir ifade olan "hava" terimiyle tanımlamıştır (İmren, 2020: 17). Ahmet Say (1992), hava kelimesini "Halk müziğinde melodi karşılığı olarak kullanılan deyim" olarak açıklarken, Sözer (1986) bu kelimenin halk müziğinde ezgi veya melodi anlamında sıkça kullanıldığını belirtir. Özbek'in (2014) ifadesine göre ise halk, müzik veya musiki yerine daha çok hava, kaide veya gayda gibi sözcükleri kullanmaktadır. Duygulu'nun (2014) görüşü de bu doğrultuda ilerler ve halk arasında Batı dillerindeki "music, musica, musique" gibi terimlerin ya da Doğu dillerindeki "musıkî, gına, lahin" gibi terimlerin kullanılmadığını, bunun yerine yerel müzik terminolojisinde hava teriminin benimsendiğini belirtir. Duygulu (2014) bu çerçevede "Hava ifadesi şehrli müzikleri veya bunların ezgilerini tanımlamaktan çok, daima yerel müzikleri ifade etmek için kullanılmıştır" demektedir. Anadolu'da "şarkı söylemek", "ezgi mırıldanmak", "beste yapmak" gibi ifadeler yerine, "havalandırmak", "hava yakmak", "hava asılmak", "hava çekmek" terimleriyle karşılaşıyoruz (Şenel, 1992, s. 287). Bunlara ek olarak çeşitli yörelerde havayı çevir-, hava dön-, havayı ayıt-, hava kaldır- ve uzun hava gibi hava kelimesinin kullanıldığı birleşik terimler kullanılmaktadır (Özer, 2020: 91).

2.3. Gurbet havalarının tanımlamaları üzerine bir inceleme

Gurbet havası üzerine pek çok tanımlama mevcuttur. Yöre sanatçılarından olan Ferhat Erdem ve Uğur Önür ile yapılan kişisel görüşmelerde, gurbet havalarının ismini; sıkça işlediği gurbet temasından aldığını ifade etmişlerdir.

"Gurbet havalarını Yörükler, yaylalarda icra ederlerdi. Kışlık ve yaylık arasında sürekli yer değiştirdikleri için bazen göç ettikleri yere bile geri dönemeyebilirlerdi. Sürekli hareket halinde olmaları, bir gurbette olma durumunu yaşatırdı. Yörükler için sürekli gurbette olma durumundan kaynaklı, gurbet havalarında genellikle ayrılık, ağıt ve özlem temalarını işlemişlerdir. Gurbet havalarının sözleri genellikle kavuşma isteğine dayanır ve uzakta olanları özlemle anar. Yaylarını, geride bıraktıkları ailelerini, sevdiklerini, hayvanlarını, evlerini, çadırlarını... Ölüm de bir ayrılık. Ölenin arkasından da gurbet yakılırdı." (Uğur Önür ile yapılan kişisel görüşme, 11.12.2023)

Gurbet genelde iş, aş için uzak diyarlara gidişi temsil etse de gençliğe özlem de bir gurbettir yöre insanı için. Mesela, Gehbe de gençlik geldi de geçti yel gibi / Tadı da damağımda kaldı bal gibi... Bunun yanında ölüm de bir gurbet, yas geleneği de mevcuttur gurbetlerde. (Ferhat Erdem ile yapılan kişisel görüşme, 13.12.2023)

Her iki tanımlamada da söz içeriğinin türe adını verdiğini, gurbet havalarının gençliğe, geride bırakılanlara, yaşamını yitirenlere ve hasret duyulan yerlere duyulan özlem üzerine yazıldığı anlaşılmaktadır.

Akdoğu (2003), gurbet havalarıyla ilgili, sözlü ifadelerin, türü belirleyen temel öge olduğunu belirtirken, bu türün sözlerinde genellikle keder, hüznün, sıla hasreti, ayrılık hatta ölüm gibi konuların yer aldığını ve bu sözlerin usulsüz olarak ezgilendirildiğini ifade etmektedir. Urhan (2004), başka bir yere gelin olarak gitmeyi, asker olup sıldan uzaklaşmayı yani zorunlu olarak gurbete çıkmayı bu havaların temaları olarak belirtirken (Urhan'dan akt. İmren, 2020: 15), Çine, tarihte iz bırakan olayların, yiğitlik ve cesurluğun, ölümün, aşkın ve sevdanın da gurbet havasının sözlerine tema olabileceğini söylemektedir (Çine'den akt. İmren, 2020: 15).

Duygulu da (2014: 210) bu görüşü desteklemekte ve çalışmasında, bölgede bu terimin yalnızca gurbeti ifade etmediğini, içeriğinin gurbetle sınırlı olmadığını; ancak geleneksel olarak bu terimin bu anlamda kullanıldığını belirtmektedir. Gurbet havalarında ölüm, ayrılık, özlem gibi konuların yanında methiye içeren konular da vardır. Gurbet havalarının sözleri dörtlüklerden oluşur fakat teke havalarının arasına serpiştirilen ve beyitlerden oluşan uzun havalar da vardır (Ezgü, 1997). Ekinci (1995) çalışmasında gurbetin, ayrılığın ana temayı oluşturduğunu, sıla, ana, baba, kardeş ve yâre duyulan hasreti ifade ettiğini ifade etmektedir.

TRT Türk halk müziği repertuarında yer alan 54 adet gurbet havasının dörtlükleri incelendiğinde, 36 adet havanın gurbet teması içerdiği görülmektedir. Bu durum "gurbette olma" ve "sıla özlemi" konularının türe adını verdiği görüşünü desteklemektedir.

Ekinci (2014) yöre insanı ile yaptığı görüşmede, gurbet temasının bu havalarda yoğun olarak kullanımını şu şekilde aktarmaktadır:

"Teke yöresinin kırsal kesiminin, söz saz ustalarına sordum: "Neden böyle yanıp yakıyorsunuz; ağlayıp, ağlatıyorsunuz."

—Biz yanmayalım da kim yansın? Yokluk bizde. Açlık bizde. Açıklık bizde. Hoca, yalın ayakla kara basan çocuğumu gördükçe, bende hara basıyorum. Biz gurbete gideriz, gurbeti yaşarız. Yaslarla (uzun havalarla) yatar kalkarız. Bizim dağlarımız ne kadar ala garlı olsa da, bize çok ekmek vermez.

Bir Antalya dağları, Muğla dağları, aydın ovalarını düşünelim: dağlarından yağ ovalarından bal akar. Sokaklarında varlık kokar."

Ekinci'nin (1995) ifadesine göre, zorunluluklar sebebiyle gurbete gidilirken, şairler tarafından gurbet her zaman zalim, yolları dikenli, acı dolu, yollarının ucu bulunmayan, çekilmez, çaresiz, acısı deli eden, çeşmeleri akmayan gurbet olarak tasvir edilir.

Yönetken, 1942 yılında Burdur ve çevresinde gerçekleştirilen altıncı derleme gezisi sırasındaki izlenimlerini not etmiş ve bu notlarda yöre uzun havalarının "gurbet havası" olarak adlandırıldığını belirtmiştir (Yönetken'den akt. İmren 2020: 18).

Çine, gurbet havalarını "geçmişin iz bırakan olaylarının, gurbetin, ölümün, yiğitliğin, ayrılığın, sevginin, aşkın yanık ve insanın içine işleyen bir ifade ile yorumlanmasıdır" şeklinde tanımlarken, Tanış (1974) bu havaları "ölçüsüz ve serbest dizide olup ağıt duygusu uyandıran, üzüntü, ayrılık, hasret ve gurbet duyuran ezgiler" olarak tanımlamıştır. Coşkun'un (1984) ifadesine göre ise, "Gurbet Havaları, Selçukluların Anadolu'ya gelişlerinde Acıpayam ve Erle ovalarına yerleşen Avşar Oymaklarına özgü havalar" şeklinde özelleştirilmiş bir tanımlamada bulunmuştur.

Özgül, Turhan & Dökmetaş (1996), gurbet havalarını şu şekilde açıklar: "Isparta, Burdur, Denizli, Muğla ve Antalya'nın kuzey bölgelerinde okunan uzun hava tarzı eserlere verilen ad. Çeşitleri vardır. Başta ve aralarda usullü ezgileri olanlarına 'kesik' denir. Sipsi, bağlama ve kaval eşliğinde okunur." Taner Ezgü (1997) ise, "yörede okunan uzun havalara gurbet havaları denir" ifadesiyle bu tür havalara atıfta bulunmuştur.

Küçükçelesi'nin (2002) ifadesine göre, "Türklerin Anadolu'ya gelmesi sırasında Avşar Oymaklarının yerleştiği, Teke Yöresi olarak da bilinen Antalya, Isparta, Burdur, Denizli (Acıpayam), Muğla yöresinde yaygın olarak seslendirilen ve yaşatılan uzun havalara verilen isimdir." Bu tanımlamalar, gurbet havalarının farklı bölgelerde, özellikle Teke Yöresi ve çevresinde farklı açılardan nasıl tanımlandığına dair farklı bakış açılarını yansıtmaktadır.

Zeynel Demir, çalışmasında gurbet havalarından; "sözel olarak keder, hüznün, sıla hasreti, ayrılık hatta ölüm gibi konuları içeren sözlerin usulsüz olarak ezgilendirilmesi, türü belirleyen temel öğedir" şeklinde bahsetmektedir (Demir, 1999:46).

Salih Urhan (2004), gurbet havalarını şu şekilde tanımlar: "Gurbet Havaları, Teke Yöresi'nin karakteristik bir uzun hava tipi olup Hüseyinî-Uşşak ve Karcıgar dizilerde belli yerel ezgi kalıpları içinde söylenen; çoğunlukla bağlama, kabak kemane gibi çalgıların 7/8'lik veya 10/8'lik tartımlarla eşlik ettiği, daha çok inci ve bazen de çıkıcı seyir özelliğindeki ezgilerdir" . Bu tanım, gurbet havalarının icrasıyla ilgili detaylar sunmanın yanı sıra, bu havaların oluşumunda belirli yerel ezgi kalıplarının esas alındığına dikkat çeker. Urhan'ın vurguladığı "belli yerel ezgi kalıpları" ifadesiyle gurbet havalarının, Teke Yöresinde mevcut olan ezgi kalıpları üzerine sözler inşa edildiği anlatılmaktadır. Raif Öztürk (2013), gurbet havalarını farklı bir bakış açısıyla ele alarak bu türü "konar-göçerlik döneminden kalma yayla havaları" olarak tanımlamıştır (Öztürk'ten akt. İmren, 2020: 20). Bu tanımla, gurbet havalarının kökenini konar-göçerlik dönemine ve yayla yaşamına dayandığı ve bu müzik türünün yayla kültürüyle bağlantılı olduğu vurgulanmaktadır. Bu bakış açısı, gurbet havalarının geçmişten günümüze uzanan bir kültürel mirasın parçası olduğunu ifade etmektedir.

İmren'in (2020: 33), Özbek, Erkan, Duygulu ve Büyükyıldız'dan aktarımına göre gurbet havaları, genellikle Teke Yöresine özgü uzun hava türleri olarak nitelendirilmiştir. Bu tanımlar ise şu şekildedir:

"Güneybatı Anadolu, Teke yöresinde uzun havalara verilen genel ad; sadece gurbet denildiği gibi guval da denilmektedir" (Özbek, 2014).

"Gurbet Havaları Teke Yöresi uzun havalarıdır" (Erkan, 2014).

"Teke Yöresinde okunan serbest tartımlı ezgi türü" (Duygulu, 2014).

"Gurbet Havası Teke yöresinin karakteristik uzun hava örneklerindedir" (Büyükyıldız, 2015).

Teke Yöresi 'ne has bir uzun hava türüdür. Bu türde genellikle gurbet, özlem, ayrılık konuları işlenir" (Özay & Akyol, 2015: 882).

Millî Eğitim Bakanlığı'na (MEB, 2007) göre Gurbet havaları, genellikle Teke yöresinde söylenen uzun hava türüdür. Bu havalar, genellikle Teke zortlatmaları öncesinde çalınır veya söylenir. Çalınış ve söyleniş tarzlarında, karakteristik bir özellik olan seslerde kaydırmalar ve titretmeler bulunur. Gurbet havalarının sözlerinde genellikle ayrılık, vatan özlemi ve sevgiliden ayrı kalma gibi temalar işlenir. Bu türün müzikal yapısında önemli bir özellik ise seslerin tizden pes seslere doğru, koma adı verilen küçük seslerle kaydırılarak çalınması veya söylenmesidir.

Akyıldız'ın (2016) yaptığı çalışmada Yıldırım ve Emnalar'dan konuyla ilgili aktarımı ise şu şekildedir:

Yıldırım (2008) gurbet havalarının, "serbest (ölçsüz) olarak icra edildiğini, üç telli, kabak kemane, kaval, sipsi, zurna gibi yöre sazlarıyla icra edilirken aynen okunduğu şekilde çalındığını" belirtir. Bağlamayla icrasında ise 7/8, 5/8'lik ölçülerle icra edilirken, bazen de 2/4, 4/4, 9/8'lik kalıplar nadir olarak da 3/4, 3/8, 8/8, 10/8'lik usuller de kullanıldığını vurgulamaktadır. "Gurbet havaları, Acıpayam'da "guval" yani kaval havası, Milas'ta "kerip-karip" yani garip havası olarak da adlandırılmaktadır" (Emnalar, 1998).

Bu ifadelerden yola çıkarak gurbet havasını beş temel başlık altında tanımlamak doğru olacaktır:

1. Serbest ölçülerde icra edilir ve uzun hava tarzında, farklı ölçü ve usullerle icra edilir.
2. Konu bakımından genellikle gurbet, ayrılık, ölüm, aşk ve özlem duygularını işler.
3. Gurbet havaları, Avşar aşiretinin yörede varlığından beri var olan bir türdür.
4. Özellikle Teke Yöresi ve çevresinde önemli bir müziksel kültürü yansıtır.
5. Farklı bölgelerde farklı adlandırmalar görülmektedir.

Urhan, günümüzde artık gurbet havalarında gurbet temasını işlemediğini şu sözleri ile aktarmaktadır:

Günümüzde çok gelişmiş iletişim araçları nedeniyle gurbet sözcüğünün pek anlamı kalmamıştır. Eskiden ise askere giden her delikanlı ne zaman döneceğini bilmediği için "Gidip de dönmek var, gelip de görmemek var" diyerek yakınlarıyla vedalaşır. Osmanlı devleti zamanında yirmi yaşlarındaki gençler askere alındıktan sonra eğer sağ kalırsa otuz - otuz beş yaşlarında ancak dönebiliyordu. Bu insanlar bu süre içinde gurbetin acısını ancak türkülerle ifade edebiliyorlardı. (Urhan, 2015: 837)

2.4. Gurbet havasının etimolojisi üzerine bir inceleme

Gurbet havalarının adının ilk kez ne zaman veya kim tarafından verildiği konusunda net bir bilgi bulmak zordur çünkü böyle bir terimin ortaya çıkışı sözlü geleneğe dayanmaktadır. Bu tür terimlerin kökenleri genellikle zamanla ve belirli bir coğrafi bölgede kullanımıyla şekillenir. Bu nedenle, gurbet havalarının tam olarak ne zaman veya kim tarafından bu adla anılmaya başlandığına dair kesin bir bilgiye ulaşmak güç olmaktadır.

"Gurbete genellikle yaz aylarında çıkılır. Zengin memleketlere çalışmaya, para kazanmaya gidilir. Şayet dönülebilirse kış, memlekette; köyde geçirilir. Ayrılığın yarattığı acı ve hasret, yakınlarda dile getirilir." (Ekinci'den akt. İmren: 2020:21). Sılaya olan özlem duygusu ve bu duyguların müziksel ifadelerle yansıtılması, uzun havaların gurbet havası adı altında anılmasına katkıda bulunmuş olabilir. Bu tür duygusal ve coğrafi ayrılık temaları, gurbet havasının adlandırılmasını etkilemiş olabilir.

"Gurbet ve sılaya duyulan özlem, sadece göçlerle değil, savaşlarla da şekillenir. Özellikle 20. yüzyılın başından itibaren uzun süren savaşlar, cephedeki asker ihtiyacını artırmış ve Anadolu'nun farklı bölgelerinden asker sevkiyatları gerçekleşmiştir. Salih Urhan, gurbet havalarının ortaya çıkmasında savaşların da etkili olduğunu belirtmektedir.

Gurbet Havaları yörede neden yaygın şeklinde akıllara bir soru gelebilirdi. Salih Urhan bunu 1930'lu ve 1940'lı yıllardaki yaşlı insanların Balkan Savaşı'nı, Yemen'i, Cezayir Savaşı'nı ve Kurtuluş Savaşı'nı görmelerine bağlıyordu. Onlar savaşları görmüş insanlardı. Genç yaşta gidip de dönmek var, dönüp de görmemek var psikolojisiyle ayrılıyorlardı cepheye gidenler. Uzun yıllar birbirlerini görmüyorlardı. Ayda yılda gelen mektuplarla birbirlerinden haber alabiliyorlardı. Bu sırada yaşanan acı ve tatlı olaylar gurbet havalarıyla anlatılıyor, duygulara dökülüyordu. (Erkan, 2014)

Anlam ve derinlik açısından "gurbet havası" teriminin kökenine yönelik bir değerlendirme yaparken iki farklı örneğe odaklanabiliriz. İlk örnek, bölgenin zorlu coğrafyasıyla ilişkilidir. Dağlık arazilerin tarım için yeterli olmaması, yerel iş gücünün çevre illerdeki sanayi ve hizmet sektörlerine kaymasına sebep olmuştur. Bu durum, sanayi ve hizmet sektörlerindeki iş talebinin daha yakın tarihlerde ortaya çıktığını gösterir, dolayısıyla "gurbet havası" teriminin bu bağlamdaki tarihinin altmış, yetmiş yılı aşamayacağı düşünülebilir (İmren, 2020: 22).

İkinci örnekte ise Salih Urhan, gurbet kavramını tetikleyen etmen olarak savaşları örnek göstermiştir. Bu örnekler arasında en eski tarihli savaş, 1912-1913 yıllarında yaşanan Balkan Savaşı'dır. Bu bağlamda, gurbet havası teriminin ortaya çıkışını yaklaşık bir asır önceye, yani yirminci yüzyılın başlarına tarihlendirebiliriz. Dolayısıyla, "gurbet havası" teriminin kökenini belirlemek için yapılan çıkarımlar, bu ifadenin en erken yirminci yüzyılın başlarına dayandığını göstermektedir (İmren, 2020: 22).

Bu adlandırma ile alakalı olabilecek bir başka düşünce de Arapça kökenli "garip" kelimesinin yine aynı dildeki çoğulu olan "gurebâ" ile ilişkili olduğu düşüncesidir. Gurebâ, garip, kimsesizler, memleketinden uzakta olan yoksul kimseler anlamına gelmektedir (www.lugatim.com). Gurbet havalarında bu temanın yoğunlukla işlenmesinden dolayı *gurebâ* ve *gurbet* ifadelerinin arasındaki bağlantı ihtimali güçlenmektedir (İmren, 2020: 22).

Gurbet havalarının Muğla ve Milas çevrelerinde "kerip-karip" yani garip havası olarak da adlandırılması, bu bağlamda dikkat çeken bir husus olmaktadır (Emnalar, 1998). Kültür sahalarının birbirlerine yakın olmasından dolayı aynı havaları kullanmış olmaları ve Muğla ve Milas bölgelerinde, gurbet havalarının farklı bir isim altında tanınmış olması muhtemeldir. Bu müzik türü, "garip/karip havası" veya "gurebâ havası" gibi farklı adlarla anılmış olabilir. Bu isimlerin zamanla *gurbet havası* terimiyle evrilmiş olması da olasıdır.

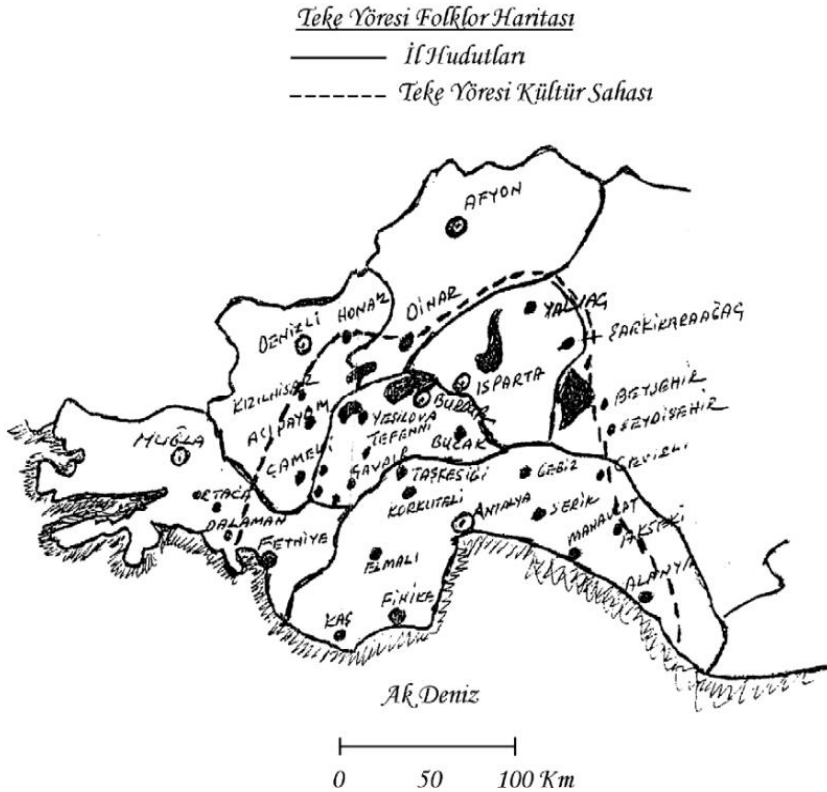
Ayrıca Gurbet havası, üretilip tüketildiği alanlarda uzun hava tabiriyle de karşılanmıştır (İmren, 2020: 23). Anamas ve Antalya çevresinde, gurbet havası yerine "uzun hava" teriminin de kullanıldığı belirtilmiştir. Bu bölgelerde gurbet havası olarak anılan müzik türü, aynı zamanda "uzun hava" tabiriyle ifade edilmiştir. (Uğur Önür ile yapılan kişisel görüşme, 11.12.2023)

2.5. Gurbet havalarının icra edildiği coğrafyalar

Gurbet havaları, Teke yöresinin bir uzun hava türü olduğundan bu bölümde Teke yöresi tanıtılacak ve gurbet havalarının karşılaştığı bölgeler tanıtılacaktır.

Şekil 1

Teke yöresi folklor haritası

Kaynak: (Yıldırım, 2008: 15).

Teke yöresinin kültür sahası folklor haritasında da görüldüğü gibi Afyon'un Dinar, Denizli'nin Acıpayam ve Çameli, Muğla'nın Fethiye ilçesi ile Burdur'un ve Isparta'nın tamamını, Antalya'nın Taşkesiği bölgesi, Korkuteli, Elmalı, Kaş, Finike, Serik, Manavgat, Akseki, Alanya ilçeleri ile Gebiz kısmı Teke yöresinin kültür sahasını oluşturmaktadır (Yıldırım, 2008: 15).

Teke yöresi, Anadolu coğrafyasında kullanılan çalgılar ve ezgi çeşitliliği bakımından zengin bir müzik kültürüne sahiptir. Yöreye ismini veren "Teke" sözcüğü ile ilgili çeşitli fikirler ortaya atılmıştır. Uludağ'ın (2009) Sümer'den aktarımına göre, Teke sözünün Hazar ötesindeki Türkmenleri teşkil eden başlıca oymaklardan biri olduğu ve bu adın erkek keçi anlamında "teke" den geldiğini ifade ederek bu adın şahıs adı olarak kullanıldığını belirtir (Akt. Acar & Bektaş, 2015: 903). Bir başka görüş ise yörenin, 1423 yılında Osmanlı Devleti hakimiyetine girdiğini ve eke Sancağı adı ile teşkilatlandırılıp Anadolu Beylerbeyliğine bağlandığını belirtmektedir (Ak, 2018: 1019).

Ak yaptığı çalışmada, yöre adı hakkında şu bilgileri vermektedir:

Yöre adı, Tekeoğulları beyi Emir Mübârizü'd-din Mehmed Bey'e dayandırılrsa da, Antalya'nın fethinden sonra doğudan batıya yapılan göçler ve iskân siyaseti çerçevesinde yöreye Türkmenlerin yerleştirilmesi düşünüldüğü zaman bu adın Teke Türkmenlerinden gelmiş olması daha güçlü bir ihtimaldir. Tarihi ve fiziki coğrafyayı göz ardı ederek yöre adı üzerinde farklı söylemlerde bulunup, bambaşka bir coğrafyayı Teke Yöresi olarak nitelendirmek iskân politikası gereği fethedilen yerlere Türkçe ad verme ve Türkleştirme siyasetine gölge düşürdüğü gibi tarihi ve kültürel değerlerin halk belleğinden kaybolmasına zemin hazırlar. Teke Yöresi kültürünün merkezden çevreye doğru yayılması doğal bir süreç olup bu farklı şekillerde değerlendirilemez ve dayanak noktası olamaz. (Ak, 2018: 1019)

"Teke" isminin kökenin iskân politikaları ile bağlantılı olduğunu savunan bir başka görüş, ismin Selçukluların Antalya'yı fethinden sonra bu bölgeye yerleştirilen Teke Türkmenleriyle ilişkilendirildiğini öne sürer. Eski bir Türkmen aşireti olan Teke Aşireti'nin bir kolu, Anadolu'da Rodos Adası'nın karşısına yerleştirilmiş ve bu bölgeye "Teke-ili" adı verilmiştir (Koruk, 2009: 4).

Teke yöresinde icra edilen müzikler şu şekilde sınıflandırılabilir:

- Gurbet havaları
- Zeybekler
- Teke Zortlatması
- Kabaardıç
- Boğaz havaları (Nacakçı, 2013:1608).

Gurbet havalarının yaygın olarak görüldüğü Teke bölgesi, tarih boyunca işgal görmemiş ve Birinci Dünya Savaşı'na kadar huzurlu bir yaşam sürdürmüştür. Bölge, 1200'lerde Anadolu Selçuklu Devleti tarafından Bizans İmparatorluğu'ndan temizlendikten sonra Osmanlı topraklarına katılmıştır. Bu döneme kadar, Teke yöresindeki insanlar, sakin ve değişikliklerden uzak bir hayat yaşamışlardır. Ancak son zamanlarda, köylüler tahsildarlar ve jandarmalar gibi devlet görevlileriyle tanışmışlardır. Ayrıca, genellikle büyük arazi sahiplerinin baskısı altında, ekonomik ve sosyal zorluklarla mücadele etmişlerdir (Urhan, 2020: 877).

Bölge halkının dış dünya ile pek etkileşimde bulunmaması, büyük ölçüde ulaşım olanaklarının kısıtlı olmasından ileri gelmektedir. Ancak ticaret, iş veya askerlik gibi sebeplerle başka bölgelere seyahat edenler, o bölgelerin bazı kültürel öğelerini Teke yöresine taşımışlardır. Bu folklorik unsurlar zamanla yerel geleneklerin içinde değişime uğramıştır. Yerel halk, ticari ihtiyaçlarını genellikle Antalya ve Denizli gibi illerden karşılamıştır. Burdur, Dinar, Çardak ve Tavas gibi bölgelerde, alışveriş veya iş nedeniyle seyahat eden insanların olduğu bilinmektedir (Urhan, 2015: 877). Bu göç gelişmelerinin bir sonucu olarak kültürel etkileşimin olması kaçınılmazdır.

Güneybatı Anadolu'nun Akdeniz ve Ege Denizi sahillerindeki halkı, yaz aylarında Batı Toroslardaki yaylalara göç ederken, kış aylarını sahil bölgelerinde geçirirdi. Bu göç dönemlerinde, sosyal ve kültürel açıdan birçok unsurlar bir yerden diğerine taşınırdı. Örneğin, Muğla ve Ege'nin zeybek ezgileri Teke

yöresine, Teke yöresinin kıvrak oyunları da Fethiye ve Muğla gibi bölgelere taşınarak oralarda yaygınlaşmıştır (Urhan, 2015: 878).

Çardak kasabası, Erle Ovası'ndaki köylerle yoğun bir ilişki içerisindeydi ve bölgedeki tek ulaşım yolu olan demiryolu, Çardak üzerinden geçmekteydi. Bu durum, bölgeyi bir ticaret merkezi haline getirmiş ve bölge halkı, genellikle ürünlerini Çardak ve Bozkurt pazarlarında satıp ihtiyaçlarını buradan karşılamıştır. Bu sebeple, gurbet havaları, Çardak'tan Dinar'a kadar olan bölgede, Acıpayam, Satırlar ve Erle Ovası'ndaki tavrıla icra edilmektedir. Yaz mevsiminde hayvancılıkla uğraşan göçebe topluluklar, Eşeler Dağı ve civarındaki yaylalarda yerleşerek bölge halkıyla iç içe yaşarlardı ve sonbahara kadar bu bölgede kalırlardı. Ayrıca, gezici Çingene toplulukları (Romanlar), kültürel öğelerini taşıdıkları saz, şarkı ve danslarıyla farklı bölgelere aktarmışlardır. Bu kültürel etkileşim ve dolaşım, zamanla bölge müziğinde ve kültürel ifadelerde çeşitliliklerin oluşmasına katkı sağlamıştır.

Urhan (2015) yaptığı çalışmada bu durumu; “Çocukluğumda kemaneyi ilk defa Afyon taraflarından gelen Kör Memo denen bir Roman vatandaşta gördüm ve dinledim. O tavrı ve üslubu hiç unutmadım. Afyon yöresinin oyunlarını da Memo'nun oğullarında gördüm.” şeklinde ifade etmektedir.

Yine Urhan çalışmasında yöre ve gurbet havaları hakkında şunları ifade etmektedir:

1950 yılına kadar yörede çalınıp söylenen türkülerde önemli bir dış etkileşimin olduğu söylenemez. Radyonun yaygınlaşmasıyla birçok yörede olduğu gibi yurdun değişik yörelerinin türkülleri bu yörede de sevilip benimsenmeye başlamıştır. TRT ve konservatuarlarımız geleneksel müziğimizin korunması için çaba gösteren güzide kurumlardır. Buralardan yetişen sanatçı ve hocalar kültürümüzü koruma savaşı vermektedirler. Folklor konulu dernekler çeşitli kurslar açarak geleneksel müziğimizi çocuklarımıza ve gençlerimize öğretmektedirler. TRT ve konservatuarlarımız geleneksel müziğin korunması için çaba gösteren güzide kurumlardır. Buralardan yetişen sanatçı ve hocalar kültürümüzü koruma savaşı vermektedirler. Folklor konulu dernekler çeşitli kurslar açarak geleneksel müziğimizi çocuklarımıza ve gençlerimize öğretmektedirler. (Urhan, 2015: 878)

2.6. Gurbet havalarında kullanılan çalgılar

Gurbet havasının kültürel sahasının sahip olduğu çeşitlilik, ona eşlik eden enstrümanların ve icra tavırlarının çeşitlenmesine yol açmıştır. Örneğin, dağ başlarında yalnızlıkla boğuşan bir çobanın çaldığı gurbet havası ile yerel sanatçıların düğünlerde icra ettikleri gurbet havası arasında enstrüman tercihleri ve seslendirme tarzları büyük farklılıklar gösterebilir. Çobanın tercih ettiği çalgı, genellikle basit ve taşınabilir olması sebebiyle küçük boyutlu bir enstrüman olabilirken, düğünlerde ise genellikle daha büyük ve dansın ritmine uygun enstrümanlar tercih edilebilir. Bu durum, gurbet havasının icra edildiği mekân, durum ve topluluklara bağlı olarak çalgısal tercihlerin ve seslendirme üsluplarının değişebileceğini gösterir (İmren, 2020: 64). İmren'in Hüseyin Demir'den aktarımına göre Yörük ve Türkmenlerin göçerlerken zorlanmamak için, hafif taşınmasının kolay olan ıklığ, kemane, sipsi, kaval, cura gibi sazları tercih etmektedirler (Demir'den akt. İmren, 2020: 64).

Uğur Önür, gurbet havalarında kullanılan çalgıları şu şekilde belirtmiştir:

“Neredeyse bütün Anadolu'da bağlama ailesine rastlandığı gibi gurbet havaları da bağlama icra edilir. Bunun yanında üç telli cura, iki telli cura ki bu aynı zamanda, iki sıra dört telden oluştuğu için dört telli cura olarak da bilinir. Sipsi, kabak kemane ve kaval da gurbet havaları icra edilirken kullanılan sazlardır. Tabi bir de geçmişte kullanılıp şimdi kullanılmayan çalgılar da var. Mesela ıklığ, tırnak kemane, kemene gibi.” (Uğur Önür ile kişisel görüşme 11.12.2023).

Gurbet havasının icrasında belirgin bir şekilde öne çıkan enstrüman grubu, telli ve mızrap ile çalınan enstrümanlardır. Bu grup içinde, mızrapla çalınabilen ancak genellikle el ile çalma geleneğiyle öne çıkan cura da bulunmaktadır. Bağlama (bağlama düzeni, kara düzen) ve cura (iki telli cura [Kozağaç curası],

üç telli cura, dört telli cura gibi çeşitleri bulunur) gibi enstrümanlar, söz konusu gurbet havası eşlik üslubunun belirginleşmesine katkı sağlayan çalgılardır. Bu tercih, sazların sunduğu özgün tınılar ve icra tarzlarıyla gurbet havasının ifadesini yansıtmada etkili olmalarından kaynaklanabilir. Bu çalgı tercihi, gurbet havasının duygusunu, dokusunu en iyi ifade eden araçlar olmasından kaynaklanıyor olabilir (İmren, 2020: 48).

Ferhat Erdem ile yapılan kişisel görüşmede, gurbet havalarının geleneksel olarak iki telli, üç telli cura ve sipsi gibi enstrümanlarla icra edildiği, ancak kentleşme süreciyle birlikte bağlama ailesinin bu türlerde yaygın olarak tercih edildiği belirtilmektedir. Ayrıca, modern enstrümanların yaygınlaşmasıyla birlikte neredeyse her çalgının gurbet havalarına eşlik ettiği ve özellikle elektro bağlama ve org gibi enstrümanların sıklıkla kullanıldığı ifade edilmektedir (Ferhat Erdem ile yapılan kişisel görüşme 13.12.2023).

Yıldırım, çalışmasında yörede sipsi, kaval, zurna, kabak kemane, bağlama, üç telli curanın kullanıldığını aktarmaktadır (Yıldırım, 2008: 14). Hamit Çine, gurbet havalarında kullanılan çalgılar hakkında şu bilgileri vermektedir: “Gurbet havalarına Bağlama, Cura, Sipsi, Kaval, Kabak Kemane ile eşlik edilir. Fakat sadece Avşar Beyleri Bağlama düzeni dışında hiçbir enstrümanla icra edilmez” (Çine’den akt. Yıldırım, 2008: 132).

Sertan Demir ise kaval, kabak kemane, sipsi, üç telli kopuz, bağlamanın yanında cümbüş, keman, kanun ve ud gibi klasik Türk müziği enstrümanlarının gurbet havalarına eşlik ettiğini belirtmektedir (Demir, 2011: 181).

Yapılan incelemeler sonucunda gurbet havalarına eşlik eden sazların; bağlama ailesi (bağlama düzeni, bozuk düzen), ıklığ, kabak kemane, tırnak kemane, kemene, sipsi, kaval, iki telli [Kozağaç (dört telli)] cura, üç telli cura, zurna olduğu tespit edilmiştir. Ancak bunların dışında yörük kemanesi, gırbız kemane gibi çalgı eşliklerinin yanında, gelişen müzik teknolojisinin etkisi ile yakın zamanda org ve elektro bağlama gibi çalgılarında gurbet havalarına eşlik ettiği görülmektedir (İmren, 2020: 67).

2.7. Gurbet havalarının müzikal özellikleri

Teke yöresinin karakteristik uzun hava türü olan gurbet havaları, birçok temada şiirsel zenginlik gösterse de kullanılan müzik cümleleri analiz edildiğinde makamsal olarak çeşitlilik göstermediği görülmektedir. Demir’e göre, Hüseyini makamı dizisi olarak bilinen dizi, gurbet havalarında kullanılan dizidir. Bu dizinin haricinde başka bir dizi kullanılmaz (Demir, 2011: 181). Akdoğdu’ya göre ise Gülizar ve Gerdaniye makamlarının içiçe kullanılması, türü belirleyen temel öğedir (Akdoğdu, 2003: 186). Akdoğdu’nun bu tanımının, gurbet havalarının vokal ve saz icrasında sıkça kullanılan hüseyini perdesinden neva perdesine doğru yapılan ters glissando hareketinden kaynaklandığı düşünülmektedir. Gurbet havası icralarında, kullanılan dizinin beşinci derecesinde kalış yapılması, bu uzun hava türün karakteristik özelliklerindedir. Genel olarak inici bir seyir özelliği görülmektedir. Yörede geleneksel olarak kullanılan bir eşlik sazı üslubu vardır. Eserlerin bazı bölümlerinde eşlik sazı duraklatılsa da eserin başından sonuna dek devam etmektedir. Genellikle 7/8’lik usulün 3+2+2 ve 5/8’lik usulün 3+2’lik düzüm şekli kullanılır. Şekil 2’de örneği verilen eşlik sazının yaptığı açışın ardından, kullanılan dizinin güçlü perdesi ya da karar perdesi civarından; of, aman, hey, gibi katma sözlerle icraya başlanıp dizinin beşinci derecesinde kalış yapılır. Mısra sonunda yapılan kalışın ardından eşlik sazı usullü bir kalıp ezgi çalıp, tekrar güfteye geçiş yapmaktadır. Güftenin okunduğu esnada da eşlik sazı şan altında yine usullü bir şekilde, okuyucuyu taklit ederek şanı takip etmeye devam etmektedir. Vokal icrasında altıncı, yedinci ve sekizinci derecelere ufak çarpmalar yapılabilmektedir. Beşinci dereceden karara doğru gelirken sık sık ters glissando hareketi görülmektedir. Özellikle ikinci derece segâh perdesinde yapılan kalış esnasında, bu sesin kürdi perdesine kadar pestleştirilerek karara doğru gelindiği görülmektedir.

Şekil 2

Habib Özyurt'un icra ettiği bir gurbet açış örneği

Kaynak: (Nacakçı & Börekçi, 2022: 237).

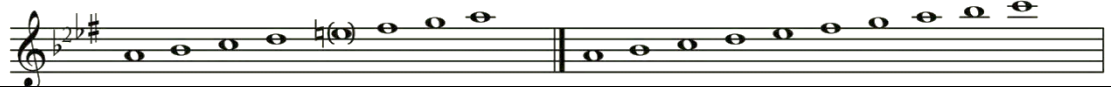
Aşağı da verilen tabloda, TRT THM repertuarında yer alan 54 adet gurbet havası incelenmiş ve 25 adet gurbet havasının kullandıkları makamsal dizileri ve ses genişliği gösterilmiştir. Tabloda gösterilen 25 adet gurbet havasının 23'ünün Klasik Türk müziğinde Hüseyini olarak adlandırılan makam dizisine benzer bir dizi yapısını kullandığı tespit edilmiştir. Bu durum gurbet havalarının %92 oranında Hüseyini makam dizisi kullanılarak icra edildiğini göstermektedir. Hüseyini makam dizisinde yapılan Gerdaniye, Gülizar ve Karcıgar makam geçkileri ise yörenin vazgeçilmez icra unsurlarındandır. İncelenen 'Geceleri kalkar kalkar ağlarım' isimli eserin Hüseyini makam dizisiyle seyir edip Kürdi makamı dizisi ile karar ettiği, 'Kadı kuyusudur bizim yolumuz' isimli eserin ise Karcıgar makam dizisine benzer bir dizide seyir ettiği görülmüştür.

Tablo 7*İncelenen 25 adet gurbet havasında kullanılan diziler ve ses genişlikleri*

REPERTUVAR	KULLANDIĞI DİZİ
NUMARASI	SES ARALIĞI
TÜRKÜ ADI	
6	
ADINI SEVDİĞİM AVŞAR BEYLERİ	
22	
AĞAMIN BINDIĞI ARAP ATIDIR	
486	
AKLI BASMA GEYMİŞ BOYLU BOYUNCA	
21	
AKŞAMLAR OLDU GİNE BASTI KARELER	

482

ALİ BEY'İM GOYA
GOYMUŞ FESİNİ

27

ALİ BEYİM TAŞ
BAŞINDA
OTURUR

98

BİR GELİN
GÖRDÜM
HARMAN
YERİNDE

100

BİR GÜZEL
GÖRDÜM
HARMAN
YERİNDE

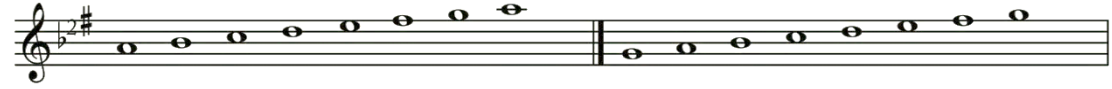
525

BİZİM BU
YAYLALARIMIZI
N MENEKŞESİ

524

BİZİM ŞU
YAYLALARIMIZ
ALTIN OLUKLU

422

BUDAMIŞLAR
SÖĞÜTLERİN
DALINI ÜMMÜ

950

DOLAN GEL
SEVDİĞİM
BURDUR DAĞINI

600

DÜNYA
DEDİKLERİ BİR
YEŞİL OTTUR

159

EKLEMEDİR ŞU
BURDUR'UN
DAĞLARI

607

ESER ESER
SABAH YELİ
KESİLMEZ

176

EZELİDİR GAHBA
GÖNÜL EZELİ

59
GAHBE DE
GENÇLİK GELDİ
GEÇTİ YEL GİBİ

188
GECELERİ
KALKAR KALKAR
AĞLARIM

191
GELDİLER DE İÇ
AVLUYA
DOLDULAR

196
GELİN SENİN
ZÜLÜFLERİN
EĞİLMEZ

288
GÜLLÜK
DAĞ'ININ
BAŞINDA KOYUN
YAYILIR

230
GÜMÜŞLÜ
CEZVELERİM
GAYNAR OCAKTA

231
GÜNDÜZ
BEYLERİ BÖLÜK
BÖLÜK
GELDİLER

657
KADI
KUYUSUDUR
BİZİM KUYUMUZ

281
KEKLİK ÖTER DE
KENDİ DİNLER
SESİNİ

2.8. Gurbet havalarının mahalli icracıları

Araştırmanın bu bölümünde, incelenen çalışmalar ve yapılan kişisel görüşmeler sonucunda gurbet havalarının mahalli icracıları ve temsilcileri sıralanacaktır.

Demir çalışmasında yöre türkülerinin en iyi icracıları arasında Fethiyeli Ramazan Güngör, Hayri Dev, Hale Gür ve Sümer Ezgü'yü göstermektedir (Demir, 2011: 182).

Uğur Önür ile yapılan kişisel görüşmede (11.12.2023) Burdurulu Hafız Yağız, Süleyman Yakan, Ahmet Turgut, Yusuf Gök, Mustafa Kara (Höyükli Goca Arap), Tefennili Ahmet Ali Selçuk, Salih Urhan, Hale Gür, Dirmilli Emin Demiray, Ferhat Erdem isimlerini paylaşmıştır.

Yücel Paşmakçı şu isimleri aktarmaktadır: Ulalı Ali Rıza Zorlu, Fethiyeli Ramazan Güngör, Fethiyeli Mustafa Coşkun, Dirmilli Kadir Turan (Paşmakçı'dan akt. Yıldırım, 2008: 131).

Yıldırım çalışmasında mahalli icracılar olarak şu isimleri saymaktadır: Hamit Çine, Salih Bedel, Ali Bedel, Halil Er, Habib Özyurt, Hasan Bülbül, Hasan Aslan, Halil Özdemir, Hayri Dev, Üzeyir Akyol, Şeref Yörük, Hüseyin Çabuk (Yıldırım, 2008: 67).

Akyıldız (2016, 141) ise yaptığı çalışmalarda mahalli sanatçı olarak şu isimlerden bahsetmektedir: Çil Ali, Şeref Demirel, Ahmet Çelen, Kadir Selçuk

İmren'in çalışmasında geçen mahalli icracı isimleri şu şekilde sıralanmaktadır: Hüseyin Demir, Tahsin Yarar, Süleyman Yakan, Sabri Özdemir, Necati Aslan, Uğur Önür (İmren, 2020).

Avşar Yengin, yaptığı çalışmada gurbet havası icracılarına ve çalışmalarına yer vermektedir. Yengin'in çalışmasında geçen mahalli icracı isimleri şunlardır: Alaaddin Atasoy, Habib Özyurt, Hafız Rıza Yağız, Hamit Çine, Salih Urhan (Yengin, 2015: 771-778).

Elde edilen veriler sonucunda ulaşılabilen mahalli sanatçı isimleri şu şekilde sıralanmaktadır:

1. Ahmet Çelen
2. Ahmet Turgut
3. Alaaddin Atasoy
4. Ali Bedel
5. Çil Ali
6. Dirmilli Emin Demiray
7. Dirmilli Kadir Turan
8. Ferhat Erdem
9. Fethiyeli Mustafa Coşkun
10. Fethiyeli Ramazan Güngör
11. Habib Özyurt
12. Hafız Rıza Yağız
13. Hale Gür
14. Halil Er
15. Halil Özdemir
16. Hamit Çine
17. Hasan Aslan
18. Hasan Bülbül
19. Hayri Dev
20. Hüseyin Çabuk
21. Hüseyin Demir
22. Kadir Selçuk
23. Mustafa Kara (Höyükü Goca Arap)
24. Necati Aslan
25. Sabri Özdemir
26. Salih Bedel
27. Salih Urhan
28. Süleyman Yakan
29. Sümer Ezgü
30. Şeref Demirel
31. Şeref Yörük
32. Tahsin Yarar
33. Tefennili Ahmet Ali Selçuk
34. Uğur Önür
35. Ulalı Ali Rıza Zorlu
36. Üzeyir Akyol
37. Yusuf Gök

3. Sonuç

Yapılan araştırmalar sonucunda gurbet havalarının Teke yöresine has bir uzun hava türü olduğu görölmüştür. Memleketinden uzakta olan, yoksul, kimsesiz anlamlarına gelen gurbet; sıkça tema olarak işlenmiş ve türe adını vermiştir. Gurbet temasının yanında yiğitlik, kahramanlık, ölüm, ayrılık, özlem, hüzn ve keder gibi konular da işlenmektedir. Bu türe bazı yörelerde “guval” yani kaval havası, “kerip-karip” gibi farklı şekillerde adlandırılmıştır. Gurbet havası terimi, en fazla bir asırdan beridir kullanılmaktadır. Gurbet havaları, Avşar aşiretinin yörede varlığından beri var olan bir türdür. Özellikle Teke yöresi ve çevresinin önemli bir müzikal kültürü yansıtır. Gurbet havası Türk halk müziği sınıflandırmaları içerisinde kendine bir tür olarak yer bulmuştur. Gurbet havasının kendi içerisinde yapılan sınıflandırma çalışmalarında ise yerel ağız ve ses genişliklerine göre tasnif edildiği görölmüştür. Sadece vokal olarak da icra edilebilen gurbet havalarına, bağlama ailesi (bağlama düzeni, bozuk düzen), ıklığ, kabak kemane, tırnak kemane, kemene, sipsi, kaval, iki telli cura (diğer adıyla dört telli veya Kozağaç curası), üç telli cura ve zurna çalgılarının eşlik ettiği tespit edilmiştir. Bunların dışında yakın dönemde kullanılmasa da yörük kemanesi ve gırbız kemane gibi geleneksel olarak geçmiş dönemde kullanılmıştır. Gelişen müzik teknolojisinin etkisi ile yakın zamanda org ve elektro bağlama gibi çalgılarında gurbet havalarına eşlik ettiği görölmüştür. Araştırma boyunca yapılan incelemeler sonucunda gurbet havalarının 37 adet mahalli icracısının ismine ulaşılmıştır. Bunlardan bazı önemli isimler, Burdurlu Hafız Rıza Yağız, Dirmilli Kadir Turan, Fethiyeli Ramazan Güngör, Hale Gür ve Salih Urhan isimleridir. Gurbet havaları sözel olarak zenginlik gösterse de kullanılan makam dizileri incelendiğinde, çeşitlilik göstermediği görölmüştür. Müzikal analizi yapılan gurbet havalarının %92’si klasik Türk müziğinde Hüseyini olarak adlandırılan makam dizisine benzer bir diziyeye sahiptir. Bu dizide yapılan Gerdaniye, Gülizar ve Karcığar makam geçkileri ise yörenin vazgeçilmez icra unsurlarındandır. İncelenen eserlerden %4’ü Kürdi makam dizisine, %4’ü ise Karcığar makam dizisine benzer bir dizide icra edilmektedir. Gurbet havalarının seyri inici bir yapıdadır. Glissando ve ters glissando hareketleri çok sıkça kullanılır ve bu türün karakteristik özelliğidir. Yörede geleneksel olarak kalıplaşmış bir saz eşliği üslubu vardır. Eserlerin bazı bölümlerinde eşlik sazı duraklatılsa da eserin başından sonuna dek devam etmektedir. Genellikle 7/8’lik usulün 3+2+2 ve 5/8’lik usulün 3+2’lik düzum şekli kullanılır. Eşlik sazın yaptığı açılışın ardından, kullanılan dizinin karar sesi ya da beşinci derecesi civarından; of, aman, hey gibi katma sözlerle icraya başlanıp dizinin beşinci derecesinde kalış yapılır. Mısra sonunda yapılan kalışın ardından eşlik sazı usullü bir kalıp ezgi çalıp, tekrar güfteye geçiş yapmaktadır. Güftenin okunduğu esnada da eşlik sazı şan altında yine usullü bir şekilde, okuyucuyu taklit ederek şanı takip etmeye devam eder. Vokal icrasında altıncı, yedinci ve sekizinci derecelere ufak çarpmalar yapılabilmektedir. Beşinci dereceden karara doğru gelirken sık sık ters glissando hareketi görölür. Özellikle ikinci derece segâh perdesinde yapılan kalış esnasında, bu sesin kürdi perdesine kadar pestleştirilerek karara doğru geldiği görölür.

Kaynakça

- Acar, Y. & Bektaş, C. (2015, 4-6, Mart). *TRT repertuarında bulunan teke yöresine ait zeybekler üzerine bir inceleme*. Geleneksel müzik ve halk oyunları, 1. Teke yöresi sempozyumu (ss. 903-909), Burdur, Türkiye.
- Ak, M. (2018). Teke adı ve yöresi üzerine. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(30), 1019-1040. <https://doi.org/10.14520/adyusbd.494027>
- Akdoğu, O. (2003). *Türk müziğinde türler ve biçimler*. Meta Basım.
- Akyıldız, S. G. (2016). *Burdur yöresi Türk halk müziği ve özellikleri* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Necmettin Erbakan Üniversitesi
- Ay, G. (1999). *Folklor*. Pan Yayıncılık.
- Ayyıldız, S. (2013) *Teke yöresi Yörük Türkmen müzik kültüründe yerel çok seslilik özellikleri* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. İstanbul Teknik Üniversitesi
- Büyükyıldız, H. Z. (2015). *Türk Halk Müziği*. Arı Sanat Yayınları.
- Coşkun, E. A. (1984). Gurbet havaları üzerine. *Türk Halk Müziği ve Oyunları*, 2(12), 454.
- Çine, H. (1989). *Burdur'dan damlalar: Folklor*. Uyan Matbaası.
- Demir, Z. (1999). *TRT repertuarında bulunan Denizli türkülerinin makam-ayak, tür ve usül yönünden incelenmesi* [Yüksek lisans tezi]. Ege Üniversitesi.
- Demir, S. (2011). *Türk Halk Müziğinde Tür Meselesi* [Doktora Tezi, Sakarya Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi>
- Demir, S. (2013). *Türk halk müziğinde türler*. Usar Yayıncılık
- Duygulu, M. (2014). *Türk halk müziği sözlüğü*. Pan Yayıncılık.
- Ekinci, A. (2014). *Tekeli'nin dilinden telinden*. Burdur İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayınları.
- Ekinci, Y. (1995). *Burdur*. Burdur
- Emnalar, A. (1998). *Tüm yönleriyle Türk halk müziği ve nazariyatı*. Ege Üniversitesi Basımevi.
- Erkan, Y. (2014). *Cumhuriyet dönemi Teke yöresi Burdur halk sanatçıları: Genç kuşak*. Narçiçeği Yayıncılık.
- Ezgü, T. (1997). *Burdur folkloru*. T.C. Başbakanlık Gençlik ve Spor Müdürlüğü.
- İmren, Z. (2020). Türk halk müziğinde bir tür: Gurbet havası. (Tez No. 658817). [Yüksek lisans tezi, Haliç Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi>
- Koruk, Ç. (2009). *Teke yöresinde kullanılan telli çalgıların müzikal ve teknik analizi* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Haliç Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi. YÖK Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi>
- Kubbealtı Lügati. (2023, 12. 11). [www.lugatim.com](http://lugatim.com): <http://lugatim.com/s/gurbet> adresinden alındı
- Küçükçelebi, A. E. (2002). *Uzun havalar*. Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2007). *Müzik aletleri yapımı usul ve tavırlar*. MEB Yayınları.

- Nacakçı, Z. (2013). Teke Yöresi Halk Oyunları Ezgilerinin Sınıflandırılmasına Yönelik Müzikal Analiz. *Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(2), 1603-1617.
- Özay, A., & Akyol, A. (2015, 4-6 Mart). TRT repertuarında yer alan Burdur türkülerinin müzikal ve edebi unsurlarının incelenmesi. Geleneksel müzik ve halk oyunları, 1. Teke yöresi sempozyumu (ss. 881-902), Burdur, Türkiye.
- Özbek, M. (2014). *Türk halk müziği el kitabı 1 terim sözlüğü*. Atatürk Kültür Merkezi Yayınları.
- Özer, H. (2020). Türk halk müziği terminolojisinde kullanılan bazı birleşik fiiller üzerinde bir kök sıklığı incelemesi. *International Journal of Language Academy*. 8(5), 84-103. <http://dx.doi.org/10.29228/ijla.46438>
- Özgül, M., Turhan, S. & Dökmetaş, K. (1996). *Uzun havalarımız*. Cem Veb Ofset Ltd. Şti.
- Say, A. (1992). *Müzik ansiklopedisi*. Başkent Yayınevi
- Sözer, V. (1986). *Müzik ve müzisyenler ansiklopedisi*. Remzi Kitabevi.
- Şenel, S. (1992). Türk halk müziğinde “uzun hava” tanımları ve bu tanımlar etrafında ortaya çıkan problemler. IV. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi Bildirileri, 3, 287-309. Ofset Repromat Matbaası.
- Tanış, H. (1974). *Burdur 1973 il yillığı*. Güven Matbaası.
- Türk Dil Kurumu. (11.12.2023). www.tdk.gov.tr: <https://sozluk.gov.tr> adresinden alındı.
- Urhan, S. (2004). *Öyküleri ve notalarıyla gurbet havaları*. İzmir. www.etimolojiturkce.com. Erişim Tarihi: 05.11.2023
- Yengin, A. (2015, 4-6 Mart). Burdur geleneksel müzik kültürüne katkıda bulunan yaşayan müzik elçileri. *Geleneksel müzik ve halk oyunları, 1. Teke yöresi sempozyumu* (ss. 771-779), Burdur, Türkiye.
- Yıldırım, B. (2008). *Teke yöresinde icra edilen gurbet havalarında müzikal açıdan tavır farklılıkları*. [Yüksek Lisans Tezi, Haliç Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi. YÖK Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi>

Makale Bilgi Formu

Yazarların Katkıları: Bu makalenin yazımına tüm yazarlar eşit katkıda bulunmuştur. Tüm yazarlar son metni okumuş ve onaylamıştır.

Çıkar Çatışması Bildirimi: Yazarlar tarafından potansiyel çıkar çatışması bildirilmemiştir.

Telif Beyanı: Yazarlar dergide yayınlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmalarını CC BY-NC 4.0 lisansı altında yayımlanmaktadır.

Destek/Destekleyen Kuruluşlar: Bu araştırma için herhangi bir kamu kuruluşundan, özel veya kâr amacı gütmeyen sektörlerden hibe alınmamıştır.

Etik Onay ve Katılımcı Rızası: Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunmaktadır.

İntihal Beyanı: Bu makale iThenticate tarafından taranmıştır.